

Toen luisterden allen terwijl Elrond met zijn heldere stem sprak over Sauron en de Ringen van Macht, en hoe ze in de Tweede Era van de wereld, lang geleden, waren gesmeed. Sommige aanwezigen kenden een gedeelte van het verhaal, maar niemand kende het in zijn geheel, en vele ogen waren met angst en verbazing op Elrond gericht toen hij vertelde van de elfensmeden van Eregion en hun vriendschap met Moria, en hun dorst naar kennis, waardoor Sauron hen verstrikte. Want in die tijd was hij nog niet boosaardig van uiterlijk, en zij ontvingen zijn hulp en werden machtig in het ambacht, terwijl hij al hun geheimen te weten kwam en hen verried, en in het geheim in de Vuurberg de Ene Ring smeedde, die hun meester zou zijn. Maar Celebrimbor doorzag hem en verborg de Drie die hij had gemaakt; en er brak oorlog uit en het land werd verwoest, en de poort van Moria werd gesloten. Daarna, in alle jaren die daarna kwamen, volgde hij het spoor van de Ring; maar omdat die geschiedenis elders wordt verteld, precies zoals Elrond haar zelf in zijn wijze boeken optekende, wordt er hier niet aan herinnerd. Want het is een lang verhaal, met vele grote en verschrikkelijke daden, en hoe beknopt Elrond ook sprak, de zon steeg aan de hemel en de ochtend was bijna om toen hij ophield. Hij sprak over Númenor, zijn glorie en val, en de terugkeer van de koningen der mensen naar Midden-aarde uit de diepten van de Zee, gedragen op de vleugels van storm.

Reisgenoten, Boek Twee, II, 'De Raad van Elrond'

J.R.R. Tolkien bij Boekerij:

De hobbit

IN DE BAN VAN DE RING

De reisgenoten

De twee torens

De terugkeer van de koning

De aanhangsels

De Silmarillion

Bilbo's laatste lied

Sprookjes en vertellingen

Nagelaten vertellingen

Roverandom

Brieven van de Kerstman

Geschriften van Midden-aarde

De avonturen van Tom Bombadil

De Smid van Groot Wolding

Meneer Blijleven

De kinderen van Húrin

De legende van Sigurd en Gudrún

Arthurs val

Beowulf

Het verhaal van Kullervo

Beren en Lúthien

De val van Gondolin

De val van Númenor

boekerij.nl

J.R.R. Tolkien

De val van Númenor

*en andere verhalen uit
de Tweede Era van Midden-aarde*

Bezorgd door Brian Sibley en bijeen verzameld uit *In de ban van de Ring*, *De Silmarillion*, *Nagelaten vertellingen*, delen van *The History of Middle-earth* door Christopher Tolkien, en andere bronnen

Met illustraties van Alan Lee

Vertaald door Renée Vink

Illustratie schutblad 1: De val van Númenor

Illustratie schutblad 2: Kaart van het Westen van Midden-aarde aan het einde van de Derde Era (ingekleurd door Nicolette Caven)

ISBN 978-90-225-9881-8

ISBN 978-94-023-2098-5 (e-book)

NUR 334

Oorspronkelijke titel: *The Fall of Númenor*

Oorspronkelijke uitgever: HarperCollins Publishers, Londen

Vertaling: Renée Vink, Max Schuchart

Bewerking omslag: DPS Design & Prepress Studio, Amsterdam

Illustraties binnenwerk en omslag: © Alan Lee 2022

Kaarten: © C.R. Tolkien

Zetwerk: Mat-Zet bv, Huizen

© The Tolkien Estate Limited, The Tolkien Trust en The Estate of C.R. Tolkien 2022

Inleiding, noten en commentaar © Brian Sibley 2022

© 2023 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

J.R.R. Tolkien staat op het morele recht om erkend te worden als de auteur.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ter nagedachtenis aan
Priscilla Reuel Tolkien (1929-2022),
voor altijd bevriend met de vrienden
van Midden-aarde

INHOUD

<i>Over dit boek</i>	11
<i>Inleiding: Het verhaal van 'Een duistere era'</i>	15
<i>Voor de Tweede Era</i>	27

HET VERHAAL DER JAREN (chronologie van het Westerland)

Jaar:

1	Stichting van de Griuze Havens en van Lindon	39
32	De Edain bereiken Númenor	46
	<i>De geografie van Númenor</i>	53
	<i>Fauna en flora van Númenor</i>	59
	<i>Het leven van de Númenóreanen</i>	70
c. 40	Veel Dwergen verlaten hun oude steden in de Ered Luin en gaan naar Moria, waardoor de aantallen daar toenemen	89
442	Dood van Elros Tar-Minyatur	91
c. 500	Sauron begint zich weer in Midden-aarde te roeren	94
521	Geboorte in Númenor van Silmariën	99
600	De eerste schepen van de Númenóreanen verschijnen voor de kust	101
	<i>De reizen van Aldarion</i>	107

750	Eregion gesticht door de Noldor	113
	<i>Aldarion en Erendis</i>	117
	<i>Het huwelijk van Aldarion en Erendis</i>	138
	<i>De troonsbestijging van Tar-Aldarion</i>	165
c. 1000	Sauron, verontrust door de toenemende macht van de Númenóreanen, kiest Mordor uit als land om tot bolwerk te maken. Hij begint met de bouw van de Barad-dûr.	177
1075	Tar-Ancalimë wordt de eerste Regerende Koningin van Númenor	180
1200	Sauron probeert de Eldar te verleiden. Gil-galad weigert met hem te onderhandelen, maar de smeden van Eregion worden overgehaald. De Númenóreanen beginnen permanente havens aan te leggen.	182
c. 1500	De Elfensmeden, onderwezen door Sauron, bereiken het toppunt van hun kunnen. Zij beginnen de Ringen van Macht te smeden.	184
c. 1590	De Drie Ringen worden voltooid in Eregion	188
c. 1600	Sauron smeedt de Ene Ring in de Orodruin. Hij voltooit de Barad-dûr. Celebrimbór doorziet de plannen van Sauron.	191
1693	De oorlog tussen de Elfen en Sauron begint. De Drie Ringen worden verborgen.	199
1695	Saurons strijdmacht valt Eriador binnen. Gil-galad stuurt Elrond naar Eregion.	201
1697	Eregion wordt verwoest. Dood van Celebrimbór. De poort van Moria wordt gesloten. Elrond trekt zich met de rest van de Noldor terug en sticht het toevluchtsoord Imladris.	202
1699	Sauron loopt Eriador onder de voet	205

1700	Tar-Minastir zendt een grote vloot van Númenor naar Lindon. Sauron wordt verslagen.	208
1701	Sauron wordt uit Eriador verdreven. Het Westerland heeft lange tijd vrede.	210
c. 1800	Omstreeks deze tijd beginnen de Númenóreanen nederzettingen op de kusten te vestigen. Sauron breidt zijn macht naar het oosten uit. De schaduw valt over Númenor.	213
2251	Dood van Tar-Atanamir. Tar-Ancalimon aanvaardt de scepter. Begin van de opstandigheid en verdeeldheid onder de Númenóreanen. Ongeveer in deze tijd verschijnen de Nazgûl of Ringgeesten, slaven van de Negen Ringen, voor het eerst.	221
2280	Umbar wordt tot een groot fort van Númenor gemaakt	226
2350	Bouw van Pelargir. Het wordt de voornaamste haven van de Getrouwe Númenóreanen.	226
2899	Ar-Adûnakhôr aanvaardt de scepter	233
3175	Berouw van Tar-Palantír. Burgeroorlog in Númenor.	238
3255	Ar-Pharazôn de Guldene eigent zich de scepter toe	242
3261	Ar-Pharazôn kiest zee en landt in Umbar	247
3262	Sauron wordt gevankelijk naar Númenor gevoerd; 3262-3310 Sauron verleidt de koning en corrupteert de Númenoreanen.	250
3310	Ar-Pharazôn begint met de opbouw van de Grote Armada	258
3319	Ar-Pharazôn valt Valinor aan. Ondergang van Númenor. Elendil en zijn zonen ontsnappen.	263

3320	Stichting van de Rijken in Ballingschap: Arnor en Gondor. De Stenen worden verdeeld. Sauron keert naar Mordor terug.	273
3429	Sauron valt Gondor aan, neemt Minas Ithil in en verbrandt de Witte Boom. Isildur ontsnapt langs de Anduin en gaat naar Elendil in het noorden. Anárion verdedigt Minas Anor en Osgiliath.	280
3430	Het Laatste Bondgenootschap van Elfen en Mensen wordt gesloten	282
3431	Gil-galad en Elendil marcheren oostwaarts naar Imladris	284
3434	De krijgsmacht van het Bondgenootschap steekt de Nevelbergen over. Slag van Dagorlad en nederlaag van Sauron. De belegering van Barad-dûr begint.	286
3440	Anárion sneuvelt	291
3441	Sauron omvergeworpen door Elendil en Gil-galad, die omkomen. Isildur neemt de Ene Ring. Sauron verdwijnt en de Ringgeesten verbergen zich in de schaduwen. De Tweede Era eindigt.	292
	<i>Epiloog</i>	295

Appendices:

A.	Een korte kroniek van de Derde Era van Midden- aarde	301
B.	De Númenóreaanse hoofdstukken uit <i>The Lost Road</i>	314
	<i>Noten</i>	341
	<i>Dankwoord</i>	383
	<i>Kaart van het Westen van Midden-aarde aan het einde van de Derde Era</i>	387

OVER DIT BOEK

De opzet van *De val van Númenor* is om in één boek een selectie uit J.R.R. Tolkiens postuum gepubliceerde geschriften over de Tweede Era van Midden-aarde bijeen te brengen. Het boek was er nooit gekomen zonder de buitengewone literaire prestatie van Christopher Tolkien, die lezers van *De hobbit* en *In de ban van de Ring* bekend maakte met het rijke mythologische en historische erfgoed uit zowel de Oudste Tijden als de Tweede Era. Dat bereikte hij door zijn vaders vele manuscripten en schetsen vele jaren als curator en beheerder te redigeren, verzamelen, compileren en van zijn onmisbare commentaar te voorzien. Op de bladzijden van *De Silmarillion*, *Nagelaten vertellingen*, delen uit *The History of Middle-earth* en andere door Christopher Tolkien geredigeerde en voor publicatie klaargemaakte teksten, werd voor het eerst verteld over de Val van Númenor en het Laatste Bondgenootschap van Elfen en Mensen tegen de Zwarte Heerser van Mordor.

Het is niet de bedoeling die boeken te vervangen, aangezien ze stuk voor stuk al de definitieve presentatie van het werk van J.R.R. Tolkien vormen, met ongeëvenaard inzichtelijke commentaren en analyses van Christopher Tolkien. Het gaat er

meer om met zo weinig mogelijk editoriale ingrepen uittreksels uit het bovenstaande te presenteren die in de eigen woorden van de auteur de veelkleurige en turbulente gebeurtenissen uit de Tweede Era illustreren. Deze zijn door J.R.R. Tolkien weergegeven in ‘Het verhaal der jaren (Chronologie van het Westerland)’ dat als onderdeel van Appendix B in *In de Ban van de Ring* is verschenen en aan het begin van dit boek wordt herhaald. De noten aan het eind van het boek kunnen degenen die dieper in die geschiedenis willen duiken behulpzaam zijn bij hun speurtocht naar meer kennis over de Tweede Era van Midden-aarde. Veel van die referenties benutten de waardevolle redactionele expertise van Christopher Tolkien: het zijn weergaven van of citaten uit zijn eigen noten bij de oorspronkelijk gepubliceerde bronnen. Paginanummers verwijzen altijd naar de eerste uitgave van het werk, met uitzondering van *In de ban van de Ring*, waarbij verwezen wordt naar de meest recent herziene Nederlandse editie van 1997.

De geselecteerde passages en uittreksels zijn gearrangeerd in de chronologische volgorde zoals aangehouden in ‘Het verhaal der jaren (Chronologie van het Westerland)’ en worden gepresenteerd in hoofdstukken waarvan de titels de chronologie volgen. Deze presentatie is aangevuld vanuit twee andere bronnen: de namen en data van de koningen van Númenor zoals gegeven in ‘Appendix A: Annalen van de Koningen en Heersers’ – alweer in *In de ban van de Ring* – en ‘De Lijn van Elros: Koningen van Númenor’, te vinden in *Nagelaten vertellingen*, ‘Deel Twee: De Tweede Era’.

De gebeurtenissen van de Tweede Era zoals die zich in Númenor respectievelijk Midden-aarde afspelen, zijn opgetekend uit de volgende bronnen.

Voor de geschiedenis van Númenor: de tekst van ‘Akallabêth’

(in *De Silmarillion*); het verhaal van ‘Aldarion en Erendis’ (in *Nagelaten vertellingen*), met inachtneming van materiaal dat te vinden is in ‘The History of the Akallabêth’ (*The Peoples of Middle-earth*), ‘The Early History of the Legend’ en ‘The Fall of Númenor’ (beide in *The Lost Road and Other Writings*) en ‘The Drowning of Anadûnê’ (in *Sauron Defeated*).

Zoals Christopher Tolkien gewild zou hebben, gaat het onderzoeken van zijn vaders geschriften door, en de tekst is tevens gebaseerd op een volgend postuum uitgegeven boek met teksten van Tolkien, *The Nature of Middle-earth*, bezorgd door Carl F. Hostetter. De redactie van deze bronnen is toegespitst op de ontstaansgeschiedenis van Númenor, de geologie en fauna ervan en het leven van de Númenóreanen. Daarbij is mede gebruik gemaakt van ‘Een beschrijving van het eiland Númenor’ (in *Nagelaten vertellingen*), en ‘The Land and Beasts of Númenor’ en ‘The Ageing of Númenóreans’ uit *The Nature of Middle-earth*. De gebruikte passages uit dat boek staan niet per se in de oorspronkelijke volgorde, maar in een die het beste past bij de chronologie van het verhaal.

De gebeurtenissen die zich tegelijkertijd met die van Númenor in Midden-aarde afspelen zijn gekozen uit de tekst van ‘Over de Ringen van Macht en de Derde Era’ (in *De Silmarillion*), ‘De geschiedenis van Galadriel en Celeborn’ (in *Nagelaten vertellingen*), en ‘Galadriel and Celeborn’ (in *The Nature of Middle-earth*).

Dit boek is geschreven volgens de principes die door Christopher Tolkien zijn vastgelegd, namelijk dat de gepubliceerde teksten de definitieve versies zijn. In gevallen waarin materiaal is opgenomen uit eerdere schetsen met afwijkende namen, data en spelwijzen, zijn zulke varianten aangepast om met de laatst-

gekozen versie overeen te stemmen. Daar waar hij in onzekerheid verkeerde over woorden en zinsneden in zijn vaders handschrift, worden deze voorafgegaan door een vraagteken.

Redactionele ingrepen zijn in een kleiner formaat letter gedrukt en springen in; verklarende toevoegingen van de redacteur ter introductie van passages of in een lopende tekst staan tussen vierkante haken. Wanneer de beginwoorden van passages in het origineel geen hoofdletter hadden, zijn deze hoofdletters stilzwijgend toegevoegd om het leesgemak te bevorderen. Wanneer er woorden uit een passage zijn weggelaten, is dat aangeduid met een beletselteken.

Dit boek bevat ook uittreksels uit *J.R.R. Tolkien: Brieven* (de herziene druk van 2001), samengesteld door Humphrey Carpenter en Christopher Tolkien. Tevens zijn er aanzienlijke passages uit *In de ban van de Ring* in opgenomen die relevant materiaal over de Tweede Era bevatten. In sommige hiervan is de tekst ingekort (deze redactionele ingrepen zijn aangegeven met beletseltekens), of stilzwijgend herschikt; in al die gevallen wordt de lezer in eindnoten verwezen naar de relevante passages in de drie delen van het werk, aangeduid als 'Reisgenoten', 'Torens' en 'Terugkeer'.

INLEIDING

HET VERHAAL VAN 'EEN DUISTERE ERA'

Het is een markant, onvergetelijk moment in de moderne literatuur: de Ene Ring – de Meesterring van Macht van de Zwarte Heerser Sauron, die een epische queeste tot doel had te vernietigen – valt in het vurige hart van de Doemberg. Aldus keert de Ring terug naar het infernale vuur waarin hij was gesmeed en wordt langs die weg tenietgedaan.

Natuurlijk moet de auteur nog een heleboel dingen afronden: zaken die over redding, genezing en een kroning gaan, gevolgd door afrekening en verzoening, vaarwelzeggen, afscheid nemen en vertrekken. Maar de vernietiging van de Regerende Ring en daarmee de val van Sauron en zijn donkere Toren en het einde van zijn duizenden jaren durende uitputtingsoorlog tegen de Vrije Volken van Midden-aarde vormt de eigenlijke climax van J.R.R. Tolkiens *In de ban van de Ring*.

Voor de auteur was het echter een uitgebreid aanhangsel aan een veel ouder verhaal – of een reeks van verhalen – waaraan hij al jaren werkte en waar zijn verbeelding nog veel langer op gefocust was. Zoals hij een paar jaar voor de publicatie van *In de ban*

van de Ring zou schrijven: 'Ik herinner me geen tijd dat ik er niet aan bezig was.'¹

Omdat de molens van de populaire cultuur onvermoeibaar doordraaien, is *In de ban van de Ring* nu een algemeen geldig symbool van de kunst van het mythen scheppen, dat een plaats inneemt in de eeuwenoude voorraadkamer van sagen, volksverhalen en sprookjes. Maar voor Tolkien waren de daden van Bilbo Balings en de monumentale queeste van zijn neef Frodo slechts een onderdeel van een veel groter verhaal dat op een ver verleden teruggreep.

In een brief aan zijn zoon Christopher van november 1944 onthulde Tolkien hoe het 'Grote Romantische verhaal' waaraan hij werkte, bezig was uit te groeien tot een kroniek die voortdurend in omvang toenam en veranderde. Hij stuurde Christopher de meest recente complete hoofdstukken op met het commentaar: 'Het zal waarschijnlijk heel sterk van deze opzet verschillen wanneer het werkelijk geschreven wordt, omdat het verhaal zichzelf schijnt te schrijven wanneer ik eenmaal op gang ben, alsof de waarheid er dan uit komt, die slechts voor een kort ogenblik gebrekkig gezien is in de voorbereidende schets.'²

Deze benadering van het creatieve schrijfproces vloeiende voort uit het feit dat Tolkien een erkend wetenschapper en tegelijkertijd naar eigen zeggen een amateurbeoefenaar van de roman-kunst was. Ook al was hij beroepsmatig diep verknocht aan het doen van onderzoek en getraind in het doorgronden en gebruiken van woorden, tot zijn eigen oprechte verbazing en verrukking werd hij voortdurend alle kanten op gestuurd door de ongebonden en bevrijdende inspiratie van zijn scheppende verbeelding. Het resultaat was *In de ban van de Ring*, een qua opzet en uitvoering uniek meesterwerk van de fantasyliteratuur

dat een ambitieus vervolg was op zijn eerdere, minder hoog geprezen verhaal *De hobbit*.

Aanvankelijk waren Tolkiens lezers zich uitsluitend van het boek zelf bewust, niet van het minutieus, zelfs obsessief in elkaar geknutselde fundament ervan, het gedisciplineerde werk van een academisch brein. Pas later zou het publiek geleidelijk gaan beseffen hoe uitgestrekt het labirint aan taalkunde, chronologie, genealogie en geschiedenis was dat de epische (maar toch heel intieme en specifieke) vertelling van de Oorlog om de Ring onderbouwde. Een deel van dat fundament was een werk-in-uitvoering dat bekend is geworden als ‘De Silmarillion’, een complex mozaïek van fantastische teksten die de prehistorie van *In de ban van de Ring* en de ontstaansgeschiedenis van het Midden-aardse legendarium vormen.

In 1951 was Tolkien op zoek naar een uitgever die niet alleen het kersverse *In de ban van de Ring* in overweging wilde nemen, maar ook bereid was zich vast te leggen op het tegelijkertijd uitbrengen van ‘De Silmarillion’, een project waar hij met tussenpozen zo’n zevenendertig jaar aan bezig was geweest.

Ter bevordering van zijn zaak schreef Tolkien wat hij als ‘een korte schets’ betitelde (al telde die meer dan 7500 woorden) om als samenvatting van zowel ‘De Silmarillion’ als *In de ban van de Ring* te dienen. Daarin werd de onderlinge afhankelijkheid van de twee projecten tot in details benadrukt.

Hij begon met de creatie van Midden-aarde te schetsen – een scheppingsmythe van opmerkelijke literaire zeggingskracht en schoonheid – gevolgd door de rijk gestructureerde geschiedenis van de verschillende rassen daarin, de grootse daden die ze verrichtten en de grote tragedies die hun door de generaties heen overkwamen tijdens wat hij de Eerste Era noemde. Over de gebeurtenissen in de era daarna schreef Tolkien: ‘De volgende cy-

clus gaat (of zou moeten gaan) over de Tweede Era. Maar het is een duistere era op aarde, en van zijn geschiedenis wordt niet veel (en hoeft niet veel te worden) verteld.³

Dat was een eigenaardige opmerking, aangezien Tolkien veel van die geschiedenis al had opgeschreven in een groot aantal gedetailleerde schetsen van aanzienlijke lengte, met inbegrip van de oorsprong en opkomst van Sauron, het titelpersonage van *In de ban van de Ring*, en van het smeden van de Ringen van Macht en de Ene Ring om allen te regeren.

Tegelijkertijd had hij uit datzelfde tijdperk van ruim 3400 jaar het verhaal opgetekend van de stichting van het eiland Númenor met zijn geografie en natuur, zijn bewoners en hun politieke, sociale en culturele geschiedenis, en ten slotte de gebeurtenissen die uiteindelijk tot hun verval, neergang en catastrofale ondergang leidden.

Van Tolkiens ambitieuze plan om lezers de mythologie, legenden en geschiedenis van zijn gecreëerde wereld in hun volle omvang te presenteren als voorspel tot het drama van *In de ban van de Ring*, kwam niets terecht. Uitgevers deinsden begrijpelijkerwijs terug voor zo'n kostbare en onzekere investering, en er zat niets anders voor hem op dan te accepteren dat het verhaal van Frodo en het Reisgenootschap van de Ring op zichzelf zou moeten staan.

Desondanks waren de schepping en uiteindelijke ondergang van Númenor en het smeden van de Ringen van Macht centrale gebeurtenissen in de chronologie van Midden-aarde. Toen de eerste twee delen van *In de ban van de Ring* – *De reisgenoten* en *De twee torens* – ten slotte in 1954 door George Allen & Unwin werden gepubliceerd, vingen de lezers een eerste, verleidelijke glimp op van die vroegere geschiedenis, die als rijk decor fungeerde voor de strijd van de Vrije Volken van Midden-aarde

tegen Sauron en de legers van Mordor. Deze krachtige elementen vervulden dan wel een ondergeschikte rol in het hoofdverhaal, maar bleken een integraal onderdeel van de aantrekkingskracht van het boek te vormen – en dat bleef ook zo.

Toen *De terugkeer van de koning* in 1955 uitkwam als het derde en laatste deel van *In de ban van de Ring*, voegde Tolkien er ruim honderd pagina's Appendices aan toe met daarin een heleboel details over Midden-aarde: de talen, de afstamming van de koningen en heersers en een chronologie van de gebeurtenissen in de Tweede en Derde Era. Deze appendices, nog uitgebreid voor de tweede editie van *In de ban van de Ring* van 1966, waren de enige flarden informatie die beschikbaar waren voor de doorsnee lezer op zoek naar achtergrondinformatie bij de gepubliceerde avonturen van meneer Bilbo Balings en de queeste die zijn neef Frodo later had ondernomen.

Zoals Tolkien in 1965 in zijn Voorwoord bij de tweede editie van *In de ban van de Ring* schreef: 'Dit verhaal is al vertellende gegroeid, tot het een geschiedenis van de Oorlog om de Ring werd en vele vluchtige verwijzingen bevatte naar de nog oudere geschiedenis die eraan voorafging.' Na het overlijden van de auteur op 2 september 1973 zag het er misschien naar uit dat er geen verdere inblikjes in die 'nog oudere geschiedenis' van Midden-aarde zouden komen, maar in mei 1977 publiceerde Humphrey Carpenter *Het leven van J.R.R. Tolkien*. Dit boek onthulde niet alleen nog meer van de reusachtige opzet van het door Tolkien gecreëerde werk dan anders duidelijk zou zijn geworden, maar bevatte tevens nieuwe, verleidelijke details van specifieke vertellingen op rijm en in proza, zoals 'De reis van Eärendel de Avondster' en 'De val van Gondolin': uitnodigende verwijzingen ter voorbereiding op de verschijning in september dat jaar van *De Silmarillion*, voor publicatie voorbereid door

Christopher. Deze had zich de vier jaar ervoor onvermoeibaar aan dat project gewijd met als opzet lezers de kans te geven te genieten van zijn vaders grootse visioen van de Eerste Era van Midden-aarde.

Hoewel *De Silmarillion* voornamelijk gefocust was op de mythologie en geschiedenis van de ‘Oudste Tijden’ van Midden-aarde, bevatte het ook twee sleutelteksten die de Tweede Era betroffen: het essay ‘Over de Ringen van Macht en de Derde Era’, dat voor zichzelf spreekt, en de ‘Akallabêth’. Laatstgenoemde tekst doet het relaas van het eilandkoninkrijk Númenor – geschonken aan de mensen van Midden-aarde die aan het slot van de Eerste Era in de Oorlog van Gramschap trouw aan de kant van de Elfen hadden gestreden – en beschrijft hoe het door Sauron gecorrumpeerd en daardoor vernietigd werd. Tolkiens oorspronkelijke titel voor deze vertelling was ‘De val van Númenor’, later gewijzigd in ‘De ondergang van Númenor’. In *De Silmarillion* gebruikte Christopher Tolkien de titel ‘Akallabêth’, hetgeen in de taal van de Númenóreanen ‘Zij die is ondergegaan’, of ‘De ondergegane’ betekent. Hij merkte op dat geen enkele versie van het werk die titel droeg, maar dat het de naam was waarmee zijn vader ernaar verwees.⁴

Meer details over Númenor – historisch, geografisch en genealogisch – werden bekend toen Christopher in 1980 *Nagelaten vertellingen van Númenor en Midden-aarde* uitbracht, een verdere selectie van grotendeels onvoltooide verhalen, ontleend aan zijn vaders teksten over diverse dramatische momenten uit de Drie Era’s van Midden-aarde.

Net als *De Silmarillion* ontsproot *Nagelaten vertellingen* aan Christophers toegewijde studie van zijn vaders papieren. Het succes van het boek leidde ondanks de fragmentarische aard ervan tot een onderneming die uniek was in de wereld van het

literaire onderzoek. Deze zou in de loop van dertien jaar resulteren in de magistrale, twaalfdelige serie *The History of Middle-earth*.

Verder moeten er nog twee andere belangrijke teksten van J.R.R. Tolkien met betrekking tot Númenor worden genoemd. Zijn fascinatie voor het door hem gecreëerde eiland en het uiteindelijke lot daarvan dankte zijn ontstaan aan een nachtmerrie die begon in zijn vroege kinderjaren en ook nog terug bleef komen nadat hij de volwassen leeftijd al had bereikt. In een brief, geschreven in 1964, beschreef hij deze ervaring: ‘Met deze legende of mythe of vage herinnering aan een of andere oude geschiedenis heb ik het altijd moeilijk gehad. In de slaap had ik de afgrijselijke droom van de onontkoombare golf, die of uit de rustige zee oprees, of torenhoog over de groene binnenlanden heen kwam. Ik heb hem nog af en toe, hoewel hij nu bezworen is door erover te schrijven.’⁵

Een stimulans om de droom uit te bannen deed zich voor na een gedachtewisseling, vermoedelijk in 1936, met Tolkiens vriend C.S. Lewis, medelid van de literaire groep *The Inklings*. Zoals Tolkien zich later herinnerde: ‘L[ewis] zei op een dag tegen me: “Tollers, verhalen bevatten te weinig van wat wijzelf echt mooi vinden.” We kwamen overeen dat hij “reizen in de ruimte” zou proberen en ik “reizen in de tijd”.’⁶

Lewis zou *Ver van de zwijgende planeet*⁷ schrijven, het eerste deel van een trilogie waarin hij door middel van sciencefiction op een allegoriserende manier morele en theologische thema’s aankaartte. Tolkiens poging bleek minder succes te hebben. Hij schreef: ‘Ik begon een nooit afgemaakt boek over een reis door de tijd, waarbij aan het einde mijn held aanwezig zou zijn bij de ondergang van Atlantis. Dit zou Númenor worden genoemd,

het Land in het Westen.⁸ Het verhaal had vele generaties van een familie moeten omspannen, te beginnen bij een vader en zoon genaamd Edwin en Elwin. Hun afstamming zou door de tijd heen worden teruggevoerd tot aan sleutelfiguren ten tijde van de val van Númenor. Toen hij daar later aan terugdacht, schreef hij: ‘Mijn poging liep na enkele veelbelovende hoofdstukken op niets uit: het was een te grote omweg naar wat ik werkelijk wilde schrijven: een nieuwe versie van de Atlantis-legende.’⁹

Hoewel Tolkien schreef over wat hij zijn ‘Atlantis-complex’ of ‘Atlantis-obsessie’ noemde, waarmee hij het verband erkende met het verzonnen eiland dat Plato in zijn dialogen beschreef, werd hij vooral aangetrokken door het romantische verhaal over een beschaving die aan een Atlantische tragedie ten prooi valt, iets wat in de populaire cultuur eeuwenlang de menselijke verbeelding in zijn greep heeft gehouden.¹⁰

In Tolkiens interpretatie wordt de ramp waardoor Númenor onder de golven zinkt, gevolgd door een herschepping – of ombuiging – van de wereld, die van plat rond wordt, waarbij de landen in het Westen ‘voorgoed worden weggenomen uit de Kringen van de Wereld’. Een cruciaal onderdeel van deze mythe vormde het voortbestaan van een Rechte Weg naar het Aloude Westen, weliswaar verborgen voor het oog, maar begaanbaar voor iedereen die hem kon vinden: een concept dat belichaamd werd door de beoogde titel *The Lost Road*.

De letterlijke opkomst en ondergang van Tolkiens eiland (want het was oorspronkelijk uit zee opgeheven als geschenk voor de mensen) stelde niet alleen op Plato’s filosofische allegorie over de politiek van de staat, maar ook op het joods-christelijke verhaal over de kwetsbaarheid en feilbaarheid van de mens zoals beschreven in het Bijbelboek Genesis. Dit blijkt

duidelijk uit zijn beschrijving van *De ondergang van Númenor* als ‘de Tweede Val van de Mens (of gerehabiliteerde, maar nog steeds sterfelijke Mens)’.¹¹

Uit Christopher Tolkiens gedetailleerde studie van zijn vaders papieren blijkt dat het verhaal over de Númenóreanen en hun lot is ontstaan in volledige harmonie met ‘De Silmarillion’ en de zich voortdurend ontwikkelende geschiedenis van Midden-aarde en de natuurlijke en bovennatuurlijke wetten waaraan het onderworpen was. De oorspronkelijke ‘wedstrijd’ met C.S. Lewis in het schrijven van wat Tolkien een ‘excursionistische thriller [...] ter ontdekking van de Mythe’¹² noemde, werd al snel veel belangrijker als onderdeel van zijn legendarium – Númenor werd zelfs een hoeksteen in Tolkiens beginnende structurering van de gebeurtenissen in de Tweede Era.

Hoewel *The Lost Road* nog onaf was, had Tolkien zijn uitgever in 1939 de kladversies van de eerste drie hoofdstukken laten zien. De ontmoedigende reactie was dat het boek zelfs in voltooide vorm waarschijnlijk geen commercieel succes zou worden.

In 1945 pikte Tolkien het idee weer op om het concept van een tijdreizende Atlantiër (nog steeds met een link naar Midden-aarde) afzonderlijk uit te werken en begon hij aan *The Notion Club Papers*. Dat was gepland als een fantastische roman waarin in 2012, toen nog in de verre toekomst, diverse verslagen werden ontdekt van bijeenkomsten van een literaire club in Oxford, waarvan twee leden met tijdreizen probeerden te experimenteren. *The Notion Club Papers* is een woordspeling die slaat op The Inklings, ook een aan de universiteit van Oxford gesitueerde club van zelfverklaarde ‘amateur’-schrijvers van fictie, van wie Tolkien en Lewis de voornaamste aanjagers waren. De naam Inklings was natuurlijk een slim gekozen verwijzing naar zowel

‘ideeën’ als mensen die met inkt in de weer zijn, en Tolkien koos het woord ‘notion’ omdat het duidelijk een synoniem van ‘inkling’ was. Verder speelde hij met de gedachte dat sommige personages die als leden van de ‘Notion Club’ werden opgevoerd, misschien fictieve portretten van hemzelf en zijn mede-Inklings waren.

Toen hij het schreef, moest Tolkien *In de ban van de Ring* nog afmaken, en net als *The Lost Road* werd *The Notion Club Papers* uiteindelijk opzijgelegd, maar pas nadat hij al een flink stuk van het boek had uitgestippeld en nog heel wat meer tijd had geïnvesteerd in het creëren van een Númenóreaanse taal, het Adûnayân – of, in verengelste vorm, het Adûnaic (‘Taal van het Westen’). Nadat hij *In de ban van de Ring* weer had opgepakt en voltooid, lukte het Tolkien niet het werk aan *The Notion Club Papers* te hervatten, wat ongetwijfeld kwam doordat hij zijn aandacht steeds meer richtte op de Oudste Tijden van Midden-aarde.

Hoewel *The Lost Road* en *The Notion Club Papers* zoals uitgestippeld en ten dele voltooid, qua inhoud een belangrijk thematisch verband aan de dag leggen met de geschriften over Númenor zoals die te vinden zijn in ‘Akallabêth’ in *De Silmarillion*, en andere postuum gepubliceerde verhalen over de Tweede Era, staan ze volledig op zichzelf qua stijl en toon – vooral op het punt van tijdreizen die zich ten dele in de ‘echte wereld’ (en de ‘toekomstige wereld’) afspelen.

Lezers die zich verder willen verdiepen in deze afzonderlijke experimenten om het concept Númenor vast te leggen, wordt aangeraden twee delen van Christopher Tolkiens *History of Middle-earth* te lezen: *The Lost Road and Other Writings* (1987) en *Sauron Defeated* (1992). Toch is ter illustratie een uitvoerig en bijzonder significant relaas uit *The Lost Road*, waarnaar